

DIVADELNÍ HROMADA

ČÍSLO LXXXV JARO - LÉTO 2022

ZPRAVODAJ
AMATÉRSKÝCH DIVADELNÍKŮ,
LOUTKÁŘŮ A RECITÁTORŮ
VE VÝCHODNÍCH ČECHÁCH
NA POMEZÍ
MORAVY A V ČÁSTI
SUDET

DIVADELNÍ HROMADA ČÍSLO LXXXV
JARO - LÉTO 2022

Vydávák: Centrum uměleckých aktivit, příspěvková organizace,
Tomkova 139/22, 500 03 Hradec Králové ve spolupráci s Volným sdružením
východočeských divadelníků. Vychází 2x ročně. Redakce: Kateřina Fikejzová Prouzová;
Josef Jan Kopecký; Lucie Kotěrová, Alexandr Gregar, Grafická úprava: Michal Horák;
Tisk: FRONTE S.R.O. - TISKÁRNY, Registrováno na MK ČR E 11424,
Vychází za finančního příspěví MK ČR. Náklad 500ks.
Neprošlo jazykovou úpravou.

Uzávěrka příštího čísla: 30. října 2022. Příspěvky a fotografie v co
největším rozlišení prosíme zaslat: info@vsvd.cz, www.vsvd.cz

41 / ŠRÁMKOVA SOBOTKA MÁ GENIUS LOCI

Letos ve dnech 2.–9. července 2022 byl již 66. ročník... Kdysi se věřilo, že každé místo má svého ducha, génia, Genia loci. Ať to byl les, studánka nebo dům, ale i celá krajina či země, duch ono místo ochraňoval a tvořil jeho specifčnost. Člověk kolem sebe cítil rozměr posvátna, řád i důvěrnou známou obyvaného prostoru. Se svým prostředím se identifikoval, ta či ona místa v krajině dávala jeho životu míru i prožitě blízkosti a dálky. Podnětovala ho k tomu, aby je sám dotvářel a pokládal za svůj domov. Dokázal tak ve světě, jak praví filosof, lidsky bydlet; obývat na zemi a pod nebesy dům svého.

Charakter prostoru citlivě prožívá i současný člověk – i když je z dávného řádu víceméně vykořeněn a proměněn je v turistu, zvědavého a hromadického zážitky. Výraz genius loci nás však dnes napadá právě tehdy, když mluvíme o místu, které nás opakovaně zasahuje zvláštní, jedinečnou atmosférou. Vnímáme, jak se „duch místa“ zrcadlí v organickém propojení přírody s architekturou, jak opakovaně ožívá díky předchozí zkušenosti i paměti (individuální, generační i historické), v kumulaci a vrstvení sdílených příběhů, obrazů i slov. Genius loci se stal předmětem zkoumání fenomenologie architektury či sociologie sídel. Přesto jde ovšem o jev nesporně uchopitelný, tak jako je těžké definovat či v konkrétnosti popsat vlastní domov. Ve své tvorbě však dokážou zachytit genia loci umělci. Dokonce ho zároveň mohou dát ostatním plně spatřit až oni, pokud by třeba dosud přehlíželi nebo jsme si jeho jedinečnost neuvědomovali. I Sobotka – Šrámkova Sobotka – má nesporně svého genia loci. Jako městečko v krajině, která je součástí příznačně nazvaného Českého ráje, i jako fenomén spojený se jménem slavného rodáka Fráni Šrámka. V čem sobotecký genius loci spočívá? A v čem genius loci Šrámkovy Sobotky?

V tom, co vidíme při prosíhových vyhledech od Mladé Boleslavi nebo od Jiřina, když městečko spatříme v šíři, lesy ověšené kotlíně, položené na její vnitřní neúplně vyvýšené, s domůvji vzepjatou hmotou gotického kostela? Vnímáme její dialog s protlehlým kopcem, zakončeným ikonickou okrouhlou věží barokního zámku. Blízkou krajinu města dotváří údolí sevěně pískovcovými skalami a lesem, jímž protéká potok. Dále pole a sady, síť cest, body božích muk a solněních stromů, mozaika lidských sídel.

V duchu místa se setkává přítomnost s vědomím minulosti, v dimenzi času osobní paměti, kontinuity generací a historie. Také zde má Soboteco včasný příklad, a to v iterárně skvělé dějepisné knize, Pekařově knize o Kostě. Ta pomáhá poznat historii kraje, obohatit a prohloubit vlastní pohled na něj a vědoměji ho prožít. V kontextu dějů pak můžeme sledovat třeba růst Semtínské lípy, na Solcově statku vést rozmluvu se zde narozeným básníkem, projet se právě dostavěnou železniční tratí či se ocitnout na zahájení prvního ročníku literárního festivalu. Míst paměti, některých přímo v podobě pomníku či pamětní desky, je na výběr.

František Šrámek vytvořením básnického mistopisu Sobot-

tecka naplnil svou uměleckou dispozici prociťt, vystihnout a pojmenovat dosud nevyřčené. Spisovatelova tvorba ovšem byla druhým dotýkárným místem vidět jinak, vnímat jejich působivost, hovířit o nich. Od té doby se umělecké dotvoření stalo jejich součástí, získala – a stále získávají – další obsah. Začala tak nově existovat i lokalita spjatá s umělcem, jím dotýkárným místem tvorby, ona charakteristická Šrámkova Sobotka. Z těchto kořenů vyrostl i poetický festival, působící na účastníky nezaměnitelnou atmosférou a posouvající genia loci i do prostoru vzájemného setkávání a společných zážitků.

Má větší magičnost panoramaticky pohled na Sobotku od hřbitova, kde za hnědým, zeleným nebo zlatým polem vnímáme různorodé objemy domů a plastičtější siluety proti pozadí lesnatých hřbetů a oblohy? Nebo duch centra, kompozice náměstí s rytmem podlouhi, dotvořená kašnou – z níž „v noci pije bělohřívý měsíc“ – a mariánským sloupem, věžemi radnice a kostela? Či záhadná mroc Šrámkova domu, osobitá nálada interiéru básnickovy pracovny? A co přilehlá zahrada, ožívající každoročně ve dne i za noci jako dějiště poetického festivalu – a jako jeho srdce?

Pro Karla Čapka byla Sobotka městečkem básníků, kantorů a ševců. Čím je pro nás dnes? A čím jsou další města se svými kašinami na náměstí, dlažbou, kostely a domy, školami i nádražími, továrnami a parky, čím jsou krajiny, údolí, studánky, řeky i cesty do polí? Co třeba pražské či brněnské ulice, jímž prošla velká i drobná historie, ale také imaginace umělců, a na nichž zanechala stopy kreativita našich předků i současných? V čem spočívá jejich genia loci?

Pokud jsme se v jednom z předchozích festivalových ročníků zamýšleli nad „časem v nás“, tedy nad časem v našem životě, individuálním i společenském, hlavně co do jeho reflexe v jazyce a literatuře, zaměřme teď pozornost i na druhou veličinu našeho ukotvení do světa: na prostor, místo, na ducha místa – genia loci. Zamysleme se, jak určuje místo – a jak různá místa – naše životy, v jakých příbězích se s nimi setkáváme, jak o nich mluvíme, jak je pojmenováváme a vyslovujeme.

„Snad jsme tu jen, bychom řekli: Dům, most, studna, brána, džbán, strom ovocný, okno, – dokonce: sloup a věž... Ale rozuměj, řekli, ó, řekli to tak, jak samy věci ty nikdy nemyslíly, že jsou.“
(R. M. Rilke)

Jen člověk má dar věci (a místa) „řici“, pojmenovat, jen člověk cítí distinkci blízkosti a dálky, dokáže se k místu vztáhnout a porozumět mu v dimenzi jeho genia loci.

Jan Bílek a Irena Vařková

Kontakt:
Šrámkova Sobotka
Jan Trč
tel. 603 155 547
e-mail: produkce@sramkovasobotka.cz
sramkovasobotka.cz